

ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

СЕРПНЕВІ СВЯТА УКРАЇНСЬКОГО КАЛЕНДАРЯ

Серпень в Україні здавна був пов'язаний із жнивими. Назва останнього літнього місяця походила від основного у давнину знаряддя збору урожаю - серпа (як, власне, й інших слов'янських народів). Регіонально-діалектичними відповідниками серпня в Україні також були: "копень" (копи скошених зернових), "жнивець", "хлібочол", "городник", "спасівець" тощо.

1.08 - на Мокрини - господині намагалися не займатися прядивом та завбачували погоду: дощовий день передбачав мокру осінь і таке ж наступне літо. Кажуть, що Мокрина осінь приносить.

Християни в цей день вшановували св. Мокрину - старшу сестру Василя Великого. Вона народилася у Каппадокії за царювання Константина Великого і була первістком у набожних батьків Василя та Емілії. З дитинства мала хист до навчання й добре опанувала Святе Письмо. Пізніше Мокрина з матір'ю пішли у монастир, де вели трудове набожне життя, а згодом вона стала ігуменею.

Мокрина була наділена Божою силою: виганяла бісів, зцілювала важко хворих, прорікала майбутнє. Спочила в Бозі 379 р. Тропарем цього свята є слова: "...взявши хрест свій пішла ти за Хрестом? і ділом учила нехтувати тілом..., а дбати про душу безсмертну..."



2.08 православні українці відзначають Святого славного пророка Іллі (народився у м.Фесфії Галаадській). О тій порі царем Ізраїлю був Ахав, який закликав людей поклонитися ідолам (Ваалові). Серед тих ізраїльських сміливців, які виступали проти цього? був Ілля. Він ревно молився, закликав людей покаятися і повірити в Єдиного Бога. Зазнав чимало переслідувань від ідолопоклонників. Коли Ілля збирався вмирати, то дізнався, що Бог живим забере його на небо. Так і сталося. Товариш Іллі та інші свідки бачили як з'явилася вогняна колісниця і ангели підняли Святого на небо.

Під час земного життя Ісуса Христа, пам'ятаючи про чудеса Іллі, іудеї сприймали сина Божого за пророка. А в час Преображення Господнього на горі Фавор Ілля разом з Мойсеєм розмовляли з Господом. В тропарі свята Ілля трактується як "Ангел тілесний, твердиня пророків, другий предтеча Христового пришествя..."

Вшановують святого також монголи, буряти, татари, які в цей день не працюють. У слов'янських народів прообразом Ілля вважається дайбозький Перун, який був покровителем грому та блискавок. Під час гromовиці казали, що Ілля у вогняній колісниці їде, калачі везе, або метає стріли-блискавиці в нечисту силу. Коли блискавка запалювала копицю соломки чи будівлю, то люди вірили, що не можна погасити те, що Бог запалив. Тому в негоду запалювали страсну свічку й читали молитву.

Якщо на Іллю ще не відлетіли лелеки - то це віщувало теплу довгу осінь. Не мочили цього дня конопель, щоб ніхто не втопився. Та й у водоймищах переставали купатися, бо приходили холодні ночі.

До Іллі намагалися завершувати жнива: "На Іллі лежить новий хліб на столі". Переставали носити солом'яні брилі, які були атрибутом літньої спеки.

4.08 - на свято Марії Магдалини українці не обробляли коноплі та льон, готували обрядові страви та поминали померлих.



Велика роса цього дня вказувала, що льон буде сірий, а Марію називали заступницею від холери. Віруючі християни вшановували у цей день Святу Мироносицю рівноапостольну Марію Магдалину (бо народилася у містечку Магдали в Сирії поблизу Капернаума). Вона часто згадується в Євангелії за свою щирю послідовність за Ісусом Христом, який вигнав з неї сімох демонів і зцілив. Марія йшла за Господом на Голгофу й плакала, була свідком розп'яття і поховання Ісуса Христа. До сходу сонця у день Воскресіння Марія принесла миро, щоб помазати ним Його тіло, але, нікого не знайшовши, сповістила про це Апостолів. Вона перша серед суших побачила воскреслого Господа і розмовляла з ним, за що була визнана Рівноапостольною. Після Вознесіння Господа перебувала з Матір'ю Божою й Апостолами в Єрусалимі, а потім проповідувала Боже слово в Римі та багатьох інших містах. З нею пов'язують традицію дарувати крашанки на Великдень (бо Марія піднесла крашанку Тиберію і вказала на Пілата як винуватця хресної смерті Ісуса). Згодом Марія Магдалина переїхала до м. Ефеса до Іоанна Богослова, де й померла. У V ст. її мощі було перенесено з Ефеса до Константинополя.

6.08. відзначали осіннього Бориса і Гліба (бо є ще весняний 18.05) 1 казали: "Прийшов Борис і Гліб - достиг у полі хліб". Окрім жнив починалась пора збирання й заготівлі грибів.

За християнською традицією в Україні у цей день вшановували святих мучеників - Благовірних князів Бориса і Гліба - синів Рівноапостольного князя Василя (Вишгород). Таким же підступним чином Святополк розправився з Глібом поблизу Смоленська (де і було пізніше поховано мученика). Після поразки Святополка від Ярослава Мудрого (бл. 978-1054) тіло князя Гліба було перенесене із Смоленська до Вишгорода й поховане з тілом брата Бориса.

Пізніше, коли тіла князів відкрили, вони виявилися нетлінними, а біля них відбувались зцілення і чудесні знамення. Тому віруючі молитовно звертаються до святих: "Правдиві стратотерпці та істинні Євангелія Христового послідувачі, добродієць Романс з незлобивим Давидом, ви ще не спротивилися ворогові-братові, що вбив ваші тіла, а душ не міг торкнутися..."



9.08 в народі відзначали Пантелеймона або Паликопа, Палія. Намагалися не працювати в полі, щоб Паликоп блискавкою не спалив копи збіжжя. Хоча така небезпека не загрожувала тим робітникам, які обробляли поля вдів, сиріт, немічних або церковні наділи.

Православна церква у цей день вшановує святого великомученика Пантелеймона, який жив у Нікомідії в III ст. й при народженні звався Пантелемоном ("Левом у всьому"). Його матір була християнкою, батько - язичником. Одного разу Пантелеймон побачив на дорозі мертвого хлопчика, якого вкусила змія. Тоді він почав благати Єдиного Бога (про якого чув від священника Єрмолая), щоб той зцілив дитину та й умертвив змію. Що й сталося.

Вражений таким чудом Пантелеймон став глибоко віруючим християнином, роздав бідним своє майно, відпустив рабів і почав безкоштовно лікувати хворих іменем Христа, чим викликав гнів імператора Максиміліана. Але відмовитися від своєї віри Пантелеймона не змусили ні переконання сановників, ні пекельні катування. Тоді воїнам було наказано (27.07.305 р.) відрубати Священномученику голову. Та вмить на тому маслиновому дереві, де він був прив'язаний, зарясніли молоді плоди. Присутні, вражені знаменням, ставали християнами.

Моці Пантелеймона перенесені на Афон в монастир святого Пантелеймона, де вони зберігаються до сьогодні.

Практично в кожній українській церкві є ікона цього святого. Люди

звертаються до нього із своїми заздравними молитвами: "Страстотерпче святий і цілителю Пантелеймоне, моли милостивого Бога, щоб прощення гріхів подів душам нашим".

14.08 українці святкують Маковія, якого вважають мучеником за віру та покровителем горюдини, зілля, дощу й води. Цього дня люди готували букети з різних рослин (квіти, колоски пшениці, головки дикого і культурного маку, м'яту, інших лікарських рослин), вставляли в нього свічку й освячували в церкві такого маковейка. В подальшому такі букети мали значну магічну й лікувальну властивість (особливо мак "видюк"). До свята готували коржі з медом та маком й частувалися. Раніше у Києві був звичай на Маковея урочисто сходитися до Дніпра й святити воду. Іноді Маковея називали першим Спасом, або Спасом на воді. Хворим належало купатися у водоймищах, бо вода цього дня має цілющу силу.

Християни в цей день вшановували Хреста Господнього. Свято було встановлено з нагоди перемоги руського князя Андрія Боголюбського та одночасної перемоги імператора Мануїла (1143-1180) над своїми ворогами. Тому на вранішньому церковному служінні хрест виносили для поклоніння і цілування, а також згадували хрещення Київської Русі у 988 р на Дніпрі: "Спаси, Господи, людей твоїх і благослови насліддя твоє, перемогу перемогу побожному народові нашому на супротивників подай і Хрестом Твоїм охороняй нас - громаду Твою." Вшановують також сім святих мучеників - братів Маковейів, які постраждали за відмову прийняти язичництво.

Свято Маковія називається в народі святом першого Спаса, медовим Спасом – другий, яблучний Спас, святкують 19 серпня – або Спасом на воді, Спасом водяним. Хворі пропасницею купалися в цей день у річці, бо вода на Маковея вважається цілющою.



14.08 Розпочинається Успенський піст (триває до 27.08), який було встановлено на вшанування і наслідування Божої Матері. Вона все своє життя проводила у пості і молитві. Особливо суворо постилася напередодні свого Успіння. У народі цей піст (званий Спасівкою) був дуже строгим і проводився за статутом Великого Посту. Перші згадки про Успенський піст відносяться до XI ст.

19.08 святкували Преображення Господнє або Другий Спас. Ісус Христос сподобив своїх улюблених учнів Петра, Якова й Іоанна бачити Його божественну велич і славу. Перебуваючи в Галілеї, Христос взяв їх із собою на гору Фавор і став молитися. Обличчя його раптово перемінилося і засяяло, як сонце, а одяг побілів, як сніг. Тоді з'явилися пророки Мойсей та Ілля і розмовляли з Ним. А голос з-за хмари промовив: "Це Мій Син любий, якого Я вподобав. Його слухайтеся!" Апостоли перелякались і попадали долілиць. Ісус підвів їх, заспокоїв і попросив нікому не розповідати про побачене до

Його Воскресіння. Про те, як глибоко вразила учнів переміна Ісуса Христа свідчить те, що вони через багато років описали Преображення Господнє: "І ми славу Його бачили - славу Єдинородного від Отця, благодаттю та істиною сповненого."



В день цього свята у церквах на подяку Богові благословляють первоплоди (яблука й інші фрукти). Вважалося гріхом цього дня їсти садовину. А от на Другого Спаса (званого Яблучним) урочисто їли яблука з медом і запивали виноградним чи яблучним вином - на урожайність плодів.

... А в висоті лунали слова молитовного тропаря: "Переобразився Ти на горі, Христе Боже, показавши учням Твоїм славу Твою, скільки їм можна було. Нехай засяє і нам грішним світ Твій споконвічний молитвами Богородиці, Світодавче, слава Тобі."

